

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУТІВ У ФІНАНСОВІЙ ПІДТРИМЦІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

©2026 БЛАЩУК-ДЕВ'ЯТКІНА Н. З., ГАЛУН В. І., ГАВРИЛЯК А. Б.

УДК 339.72:336.02(477)
JEL: F33

Блащук-Дев'яткіна Н. З., Галун В. І., Гавриляк А. Б. Роль міжнародних інститутів у фінансовій підтримці економічних процесів в Україні

У статті досліджено роль міжнародних фінансових інститутів у забезпеченні фінансової підтримки економічних процесів в Україні в умовах воєнних і макроекономічних викликів. Розкрито сутність міжнародних фінансових інституцій як ключових суб'єктів глобальної фінансової системи, що здійснюють акумуляцію та перерозподіл фінансових ресурсів з метою підтримки макрофінансової стабільності, стимулювання економічного розвитку та реалізації структурних реформ. Узагальнено теоретичні підходи до визначення їх функціонального призначення та інструментів впливу на національні економіки. Проаналізовано основні напрями діяльності міжнародних фінансових інститутів в Україні, зокрема механізми бюджетної підтримки, кредитування, грантового фінансування, гарантійних інструментів і мобілізації приватного капіталу. Досліджено особливості співпраці України з ключовими міжнародними фінансовими організаціями, що забезпечують підтримку державних фінансів, розвиток інфраструктури, відновлення економічної активності та функціонування приватного сектора. Особливу увагу приділено аналізу динаміки залучення фінансових ресурсів у різні періоди співпраці, що дозволило виявити залежність обсягів фінансування від кризових явищ в економіці. У роботі охарактеризовано сучасні інструменти міжнародної фінансової підтримки, зокрема програмні механізми, спрямовані на забезпечення стійкості державного бюджету, фінансування соціальної сфери, реалізацію інвестиційних проєктів та стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу. Визначено, що важливою особливістю сучасної моделі міжнародної підтримки є високий рівень координації між фінансовими інституціями та донорами, що дозволяє поєднувати різні джерела фінансування та підвищувати ефективність їх використання. Обґрунтовано, що міжнародні фінансові інститути виконують системоутворюючу функцію у забезпеченні стійкості економічних процесів в Україні, поєднуючи фінансову, інституційну та консультативну підтримку. Встановлено, що залучення зовнішнього фінансування сприяє підтримці макрофінансової стабільності та безперервності функціонування економіки, однак супроводжується ризиками зростання державного боргу та залежності від зовнішніх джерел ресурсів. У зв'язку з цим визначено необхідність підвищення ефективності використання міжнародної допомоги, розвитку внутрішнього фінансового ринку та активізації інвестиційної діяльності як передумов довгострокового економічного відновлення України.

Ключові слова: міжнародні фінансові інститути; фінансова підтримка; макрофінансова стабільність; економічні процеси; державні фінанси; відновлення економіки; міжнародна допомога.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 14.

Блащук-Дев'яткіна Наталія Зіновіївна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: nataliya.blashchuk-devyatkina@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1860-3929>

Галун Вікторія Іванівна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: galunvika@gmail.com.

Гавриляк Анастасія Богданівна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)

E-mail: havrulyaknastya@gmail.com

UDC 339.72:336.02(477)
JEL: F33

Blashchuk-Deviatkina N. Z., Halun V. I., Havryliak A. B. The Role of International Institutions in Financial Support of Economic Processes in Ukraine

The article examines the role of international financial institutions in providing financial support for economic processes in Ukraine under conditions of wartime and macroeconomic challenges. The essence of international financial institutions as key actors in the global financial system that accumulate and redistribute financial resources to support macro-financial stability, stimulate economic development, and implement structural reforms, is revealed. Theoretical approaches to defining their functional purpose and instruments of influence on national economies are summarized. The main areas of activity of international financial institutions in Ukraine are analyzed, in particular budget support mechanisms, lending, grant financing, guarantee instruments, and mobilization of private capital. The features of Ukraine's cooperation with key international financial organizations, which provide support for public finances, infrastructure development, the restoration of economic activity, and the functioning of the private sector, have been studied. Particular attention is paid to the analysis of the dynamics of financial resource mobilization during different periods of cooperation, which made it possible to identify the dependence of funding volumes on crisis phenomena in the economy. The work describes modern instruments of international financial support, in particular program mechanisms aimed at ensuring the sustainability of the State budget, financing the social sector, implementing investment projects, and stimulating the development of small and medium-sized businesses. It has been determined that an important feature of the modern model of international support is a high level of coordination between financial institutions and donors, which allows combining different sources of financing and increasing the efficiency of their use. It is substantiated that international financial institutions perform a system-forming function in ensuring the resilience of economic processes in Ukraine, combining financial, institutional, and advisory support. It has been found that attracting external financing contributes to maintaining macro-financial stability and the uninterrupted functioning of the economy, but it is accompanied by the risks of increasing public debt and dependence on external sources of resources. In this regard, the need

to improve the efficiency of the use of international assistance, develop the domestic financial market, and activate investment activities has been identified as prerequisites for the long-term economic recovery of Ukraine.

Keywords: international financial institutions; financial support; macro-financial stability; economic processes; public finances; economic recovery; international assistance.

Fig.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 14.

Blashchuk-Devyatkina Nataliya Z. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Management, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: nataliya.blashchuk-devyatkina@lnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1860-3929>

Halun Viktoriia I. – Student, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: galunvika@gmail.com.

Havryliak Anastasiia B. – Student, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)

E-mail: havrulyaknastyia@gmail.com

У сучасних умовах міжнародні фінансові інститути відіграють ключову роль у забезпеченні зовнішньої фінансової підтримки країн, що стикаються з макроекономічними дисбалансами, бюджетним дефіцитом, інвестиційним спадом та руйнуванням економічної інфраструктури. Через ці інститути здійснюється акумуляція та перерозподіл значних фінансових ресурсів, спрямованих на стабілізацію економічних процесів, підтримку державних фінансів та стимулювання економічного розвитку.

Для України значення міжнародної фінансової підтримки суттєво зросло в умовах повномасштабної війни, коли зовнішні ресурси стали одним із визначальних чинників забезпечення макрофінансової стабільності, безперервності функціонування держави та підтримки економічної активності. У таких умовах міжнародні фінансові інститути виконують не лише роль джерела фінансування, а й виступають важливими партнерами у формуванні економічної політики, реалізації структурних реформ та відновленні ключових секторів економіки.

Особливістю їх діяльності є поєднання фінансової допомоги з технічною, експертною та інституційною підтримкою, що сприяє підвищенню ефективності державного управління та адаптації економіки до сучасних викликів. Це дозволяє не лише реагувати на поточні кризові явища, а й формувати передумови для довгострокового економічного відновлення та стійкого розвитку. У зв'язку з цим дослідження ролі міжнародних фінансових інститутів у фінансовій підтримці економічних процесів в Україні є актуальним як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасних наукових дослідженнях значна увага приділяється вивченню ролі міжнародних фінансових інститутів у забезпеченні стабільності економічних процесів, підтримці державних фінансів та подоланні наслідків кризових явищ. Теоретичні

засади функціонування міжнародної фінансової системи, її інституційна структура та механізми перерозподілу фінансових ресурсів розкрито у працях О. І. Соскіна, а також у навчальних і наукових виданнях, присвячених дослідженню світової фінансової системи.

Питання співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями, зокрема особливості залучення зовнішнього фінансування та його вплив на економічні процеси, досліджували М. І. Мруць, О. П. Петренко, А. А. Шевченко, Г. М. Запша, В. В. Соломонова, С. Р. Тичкова. У їхніх працях акцентується увага на значенні міжнародного фінансового капіталу для забезпечення макрофінансової стабільності, розвитку фінансового ринку та інтеграції України у світову економіку.

Сучасні аспекти ролі міжнародних фінансових інститутів у забезпеченні економічної стійкості в умовах воєнних викликів розглядає О. Гетманенко, яка підкреслює значення зовнішньої фінансової підтримки для відновлення економіки, стабілізації бюджетної системи та формування передумов для довгострокового розвитку. Практичні аспекти реалізації програм міжнародної фінансової допомоги та координації донорської підтримки висвітлюються у матеріалах державних інституцій, зокрема Міністерства фінансів України та Національного інституту стратегічних досліджень.

Водночас, попри значний науковий доробок, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексної оцінки ефективності використання ресурсів міжнародних фінансових інститутів саме у фінансовій підтримці економічних процесів в Україні в сучасних умовах. Зокрема, потребують подальшого вивчення механізми їх впливу на забезпечення бюджетної стійкості, відновлення економічної активності, розвиток інфраструктури, стимулювання інвестиційних процесів і формування передумов для довгострокового економічного зростання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених діяльності міжнародних фінансових інститутів, недостатньо розкритими залишаються питання комплексної оцінки їх ролі саме у фінансовій підтримці економічних процесів в Україні в умовах сучасних воєнних та макроекономічних викликів.

Потребує поглибленого аналізу вплив міжнародних фінансових інституцій не лише на забезпечення макрофінансової стабільності, але й на підтримку бюджетної стійкості, відновлення економічної активності, розвиток інфраструктури та стимулювання інвестиційних процесів. Особливої актуальності набуває дослідження їх ролі у формуванні передумов для довгострокового економічного зростання в умовах післявоєнної відбудови.

Крім того, недостатньо систематизованими залишаються підходи до оцінки взаємодії фінансових, інституційних та консультативних інструментів підтримки. У сучасних умовах саме поєднання фінансових ресурсів із технічною допомогою, регуляторними змінами та механізмами залучення приватного капіталу визначає ефективність впливу міжнародних фінансових інститутів на економічні процеси в Україні.

Метою статті є комплексне дослідження ролі міжнародних фінансових інститутів у забезпеченні фінансової підтримки економічних процесів в Україні в умовах воєнних та макроекономічних викликів, а також визначення ключових напрямів, інструментів і механізмів їх впливу на підтримку макрофінансової стабільності, функціонування державних фінансів, відновлення економічної активності та формування передумов для довгострокового економічного розвитку.

Опис методики проведення дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, що забезпечило системний аналіз ролі міжнародних фінансових інститутів у підтримці економічних процесів в Україні.

Методи аналізу і синтезу застосовано для узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності, функцій та інструментів діяльності міжнародних фінансових інститутів у сучасній економіці. Системний підхід дав змогу дослідити взаємозв'язок між масштабами міжнародної фінансової підтримки, станом державних фінансів і динамікою економічних процесів в Україні в умовах воєнних викликів.

Порівняльний метод використано для характеристики особливостей діяльності різних міжнарод-

них фінансових інституцій та виявлення специфіки їх впливу на макрофінансову стабільність, розвиток інфраструктури та підтримку приватного сектору.

Статистичний метод застосовано для аналізу динаміки залучення фінансових ресурсів, зокрема за програмами МВФ, Світового банку, ЄБРР та інших інституцій, а також для узагальнення кількісних показників міжнародної фінансової допомоги.

Метод узагальнення використано для формування висновків щодо ролі міжнародних фінансових інститутів у забезпеченні стійкості економічних процесів, підтримці державних фінансів та формуванні передумов для відновлення економіки України.

Викладення основного матеріалу. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими впливом глобалізації, стрімкого технологічного прогресу, геополітичної нестабільності та кліматичних змін. У таких умовах значна кількість країн стикається з фінансовими обмеженнями, що негативно впливають на темпи економічного зростання та підсилюють макроекономічні дисбаланси. Це обумовлює потребу у залученні додаткових фінансових ресурсів і формуванні ефективних механізмів підтримки на міжнародному рівні. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні фінансові інститути, які, використовуючи широкий спектр фінансових інструментів і надаючи технічну допомогу, сприяють подоланню кризових явищ та забезпеченню довгострокового економічного розвитку [1].

У контексті України роль міжнародних фінансових інститутів визначається їх здатністю забезпечувати безперервність економічного функціонування в умовах високої невизначеності та зовнішніх шоків. Їх участь виходить за межі надання фінансових ресурсів і включає формування економічної політики, спрямованої на стабілізацію макроекономічного середовища, підтримку бюджетної рівноваги та відновлення ключових секторів економіки. В умовах воєнних викликів значення такої підтримки суттєво зростає: міжнародні інститути забезпечують фінансування критичних державних потреб і водночас виступають партнерами у впровадженні структурних реформ та післявоєнної відбудови. Поєднання фінансових ресурсів, експертної підтримки та інституційного впливу дозволяє розглядати їх як один із ключових чинників економічної стійкості України та її інтеграції у глобальну економіку [2].

Міжнародні фінансові інститути виникли як відповідь на ускладнення глобальних фінансових відносин, зростання обсягів міжнародного руху капіталу та посилення взаємозалежності націо-

нальних економік. Потреба у координації валютної політики, стабілізації платіжних балансів і реагуванні на кризові явища зумовила формування наднаціональних механізмів регулювання фінансових процесів. У результаті ці інститути стали ключовими елементами глобальної фінансової архітектури, через які здійснюється перерозподіл ресурсів між країнами, підтримується макрофінансова стабільність і створюються інституційні умови для розвитку міжнародного фінансового ринку [3].

В умовах війни роль міжнародних фінансових інститутів не є сталою, а змінюється залежно від фази економічних викликів. На етапі гострої кризи пріоритетом стає оперативне фінансування для підтримки макроекономічної стабільності, виконання бюджетних зобов'язань і збереження керованості фінансової системи. У подальшому акцент поступово зміщується на середньо- та довгострокові програми, спрямовані на реалізацію структурних реформ, відновлення економічної активності та зміцнення інституційної спроможності держави. На етапі відбудови значення набуває не лише обсяг залучених ресурсів, а й їх здатність забезпечувати модернізацію інфраструктури, розвиток приватного сектору та формування засад сталого економічного зростання. Саме тому аналіз ролі міжнародних фінансових інститутів в Україні доцільно здійснювати через розгляд конкретних програм, інструментів і напрямів підтримки, які вони реалізують у відповідь на воєнні та післявоєнні потреби держави [4].

Важливою характеристикою сучасної міжнародної фінансової підтримки України є не лише масштаб залучених ресурсів, а й високий рівень координації між ключовими інституціями та донорами. У межах спільних ініціатив, зокрема інвестиційної програми Ukraine Investment Framework, відбувається узгодження фінансування пріоритетних проєктів відновлення з використанням гарантій ЄС, грантових механізмів і кредитних інструментів. Такий підхід дозволяє поєднувати ресурси різних інституцій – ЄІВ, ЄБРР, Світового банку, IFC – для реалізації проєктів у сферах енергетики, інфраструктури, освіти та державного сектору. Водночас використання гарантійних механізмів дає змогу зменшити боргове навантаження та підвищити ефективність залучення фінансування. Саме через таку скоординовану модель міжнародна підтримка набуває системного характеру і формує основу для переходу від стабілізаційних заходів до довгострокового економічного відновлення [5].

Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями є важливим чинником підтримки макрофінансової стабільності та збере-

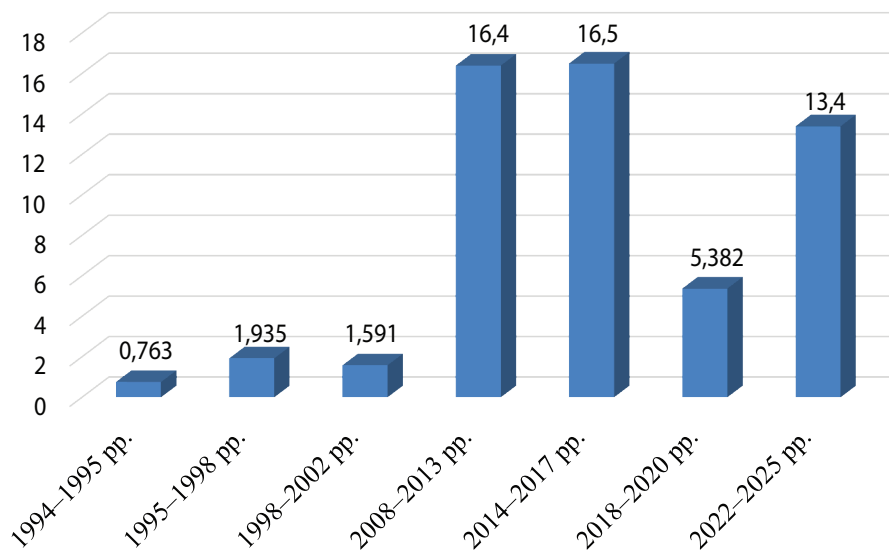
ження економічної керованості в кризових умовах. Провідне місце в цій системі належить Міжнародному валютному фонду, взаємодія з яким триває з часу набуття Україною членства у 1992 році. Підтримка МВФ охоплює фінансування платіжного балансу, зміцнення міжнародних резервів, стабілізацію валютного ринку та супровід структурних реформ. Окрім кредитних ресурсів, Фонд надає технічну й консультативну допомогу, що сприяє підвищенню якості економічної політики та інституційної спроможності держави.

Значення підтримки МВФ особливо посилилося в періоди найгостріших економічних і воєнних потрясінь, зокрема після 2014 року та з початком повномасштабної війни у 2022 році. У цей час фінансування Фонду було спрямоване на збереження макрофінансової стійкості, підтримку державного бюджету та створення умов для проведення необхідних реформ. Затверджена у 2023 році чотирирічна програма розширеного фінансування стала важливим інструментом не лише антикризової підтримки, а й формування основ для подальшого економічного відновлення та європейської інтеграції України.

З метою більш детального аналізу ефективності співпраці України з Міжнародним валютним фондом доцільно розглянути динаміку надходження фінансових ресурсів у різні періоди взаємодії. Узагальнені дані щодо обсягів фінансування за основними етапами співпраці України з МВФ у 1994–2025 роках подано на *рис. 1*.

Аналіз даних *рис. 1* свідчить про нерівномірну динаміку залучення фінансових ресурсів від Міжнародного валютного фонду протягом різних етапів співпраці України з цією міжнародною фінансовою інституцією. На початкових етапах співробітництва (1994–1995 рр. і 1995–1998 рр.) обсяги фінансової допомоги були відносно невеликими та становили відповідно 0,763 млрд дол. та 1,935 млрд дол. У цей період співпраця мала переважно стабілізаційний характер і була спрямована на підтримку платіжного балансу, стабілізацію національної валюти та формування основ фінансової системи незалежної держави. У період 1998–2002 рр. обсяг фінансування дещо зменшився до 1,591 млрд дол., що пов'язано з поступовою стабілізацією макроекономічної ситуації та зміною пріоритетів економічної політики.

Суттєве зростання обсягів фінансової підтримки спостерігається у період глобальної фінансової кризи та подальших економічних потрясінь. Зокрема, у 2008–2013 рр. Україна отримала від МВФ 16,4 млрд дол., що було спрямовано на підтримку стабільності банківської системи, попо-

Рис. 1. Динаміка надходження фінансових ресурсів від МВФ у період з 1994 по 2025 рр., млрд дол.

Джерело: складено на основі [6].

внення золотовалютних резервів та стабілізацію фінансового сектора. Подібна тенденція зберігається і у 2014–2017 рр., коли внаслідок політичної та економічної кризи, а також початку військового конфлікту обсяг фінансової допомоги зріс до 16,5 млрд дол. Отримані ресурси були спрямовані на проведення структурних реформ, стабілізацію державних фінансів та підтримку банківської системи в умовах підвищених фінансових ризиків.

У подальші роки обсяги фінансування дещо зменшилися, і в період 2018–2020 рр. становили 5,382 млрд дол., що пояснюється поступовим відновленням економічної стабільності та переходом до більш помірному формату співпраці. Водночас у період 2022–2025 рр., у зв'язку з повномасштабною війною та необхідністю підтримки фінансової системи країни, обсяг фінансової допомоги знову зріс до 13,4 млрд дол. Тут яскраво виражена важлива роль Міжнародного валютного фонду у забезпеченні макроекономічної стабільності України та підтримці функціонування банківської системи в умовах кризових викликів.

Нова чотирирічна програма розширеного фінансування МВФ (Extended Fund Facility, EFF) обсягом 8,1 млрд дол. є комплексним інструментом макрофінансової підтримки України. Програма передбачає надання кредитних ресурсів для покриття дефіциту державного бюджету, стабілізації платіжного балансу та підтримки валютного ринку. Водночас її ключовою особливістю є поєднання фінансування з реалізацією структурних реформ, спрямованих на зміцнення фіскальної дисципліни, підвищення ефективності державного

управління, розвиток фінансового сектора та наближення економіки до стандартів ЄС. Важливо, що програма МВФ має «якірний» характер у системі міжнародної допомоги, оскільки слугує сигналом для інших донорів і міжнародних фінансових інститутів щодо надійності економічної політики держави та відкриває доступ до ширшого пакета фінансування, загальний обсяг якого оцінюється у понад 136 млрд дол. Таким чином, реалізація цієї програми є не лише джерелом фінансових ресурсів, а й важливим чинником забезпечення довгострокової макроекономічної стабільності України [7].

Європейський банк реконструкції та розвитку є однією з ключових міжнародних фінансових інституцій, що забезпечує інвестиційну підтримку економічних процесів в Україні через фінансування проектів у державному та приватному секторах. Основними інструментами його діяльності є кредитування, прямі інвестиції, грантове фінансування та технічна допомога, спрямовані на розвиток інфраструктури, енергетики, транспорту, промисловості та малого і середнього бізнесу. За період співпраці ЄБРР профінансував в Україні понад 400 проектів на суму більше 14 млрд євро, що свідчить про його вагомий роль у модернізації економіки та підвищенні інвестиційної привабливості країни. В умовах повномасштабної війни фінансова підтримка Банку була переорієнтована на забезпечення функціонування критичної інфраструктури, підтримку ліквідності стратегічних підприємств та реалізацію проектів відновлення. Таким чином, діяльність ЄБРР в Україні має комплексний характер і спрямована на підтримку еко-

номічної стійкості, відновлення ключових секторів та формування передумов для довгострокового розвитку [8].

Одним із практичних механізмів реалізації підтримки з боку ЄБРР в Україні є програми портфельних гарантій та грантового співфінансування, спрямовані на розширення доступу бізнесу до фінансових ресурсів. Зокрема, у межах угод із банківськими установами впроваджено інструмент розподілу ризиків, який передбачає покриття до 50% кредитного ризику за позиками для підприємств. Це дозволяє активізувати кредитування інвестиційних проєктів, навіть в умовах підвищеної невизначеності. Додатково передбачено грантову підтримку, що фінансується за участю Європейського Союзу, з можливістю компенсації частини інвестиційних витрат (до 30% вартості проєкту). Програма орієнтована на фінансування обігового капіталу, модернізацію виробництва, впровадження енергоефективних рішень, а також підтримку підприємств, що постраждали від війни або здійснюють релокацію. Такий інструмент поєднує зниження фінансових ризиків із стимулюванням інвестиційної активності, що створює додаткові можливості для відновлення та розвитку реального сектору економіки [9].

Поряд із інвестиційною підтримкою, яку забезпечує ЄБРР, важливе місце у фінансовому забезпеченні економічних процесів в Україні займає діяльність Світового банку, що

орієнтована насамперед на підтримку державних фінансів, соціальних видатків та відновлення економіки. Його інструменти включають бюджетну підтримку, грантове фінансування, гарантійні механізми та мультидонорські фонди, що дозволяє акумулювати значні ресурси міжнародних партнерів. Особливої ваги набуває реалізація програми PEACE in Ukraine, через яку здійснюється фінансування ключових державних видатків і забезпечується безперервність функціонування публічного сектору. Узагальнення основних інструментів і обсягів фінансової підтримки подано в *табл. 1*.

Наведені дані свідчать, що фінансова підтримка Світового банку має багаторівневу структуру та поєднує кредитні, грантові та гарантійні інструменти. Ключову роль відіграє програма PEACE in Ukraine, через яку акумулюється основний обсяг ресурсів і забезпечується фінансування державних видатків, зокрема соціальної сфери та функціонування публічного сектору. Значна частка грантового фінансування дозволяє зменшити боргове навантаження, водночас забезпечуючи стабільність економічних процесів у кризових умовах. Загалом інструменти Світового банку спрямовані на підтримку бюджетної стійкості, відновлення економічної активності та створення передумов для подальшої трансформації економіки України.

Важливим інструментом координації міжнародної допомоги є багатосторонній трастовий фонд URTF (Ukraine Relief, Recovery, Reconstruction

Таблиця 1

Інструменти та напрями фінансової підтримки України Світовим банком з початку повномасштабного вторгнення

Інструмент / програма	Обсяг фінансування	Джерела	Основний зміст підтримки
ВІЛЬНА Україна (Emergency financing)	\$2,3 млрд	МБРР, донори	Фінансування відновлення економіки в умовах кризи
Бюджетна позика	\$350 млн	МБРР	Підтримка державного бюджету
Гарантії	\$134 млн	Нідерланди, Швеція	Зниження ризиків та залучення фінансування
MDTF (донорський фонд)	\$1,168 млрд	США, Велика Британія, інші	Грантова підтримка реформ і відновлення
Паралельне фінансування	\$600 млн	Японія	Додаткове фінансування бюджетних програм
PEACE in Ukraine	\$51,0 млрд	МБРР, донори	Фінансування державних видатків і соціальної сфери
Короткострокове фінансування	\$1,008 млрд	МАР/МБРР	Підтримка ліквідності бюджету
Гарантії в межах PEACE	\$2,021 млрд	Велика Британія, Данія, інші	Розширення доступу до фінансування
MDTF (у межах PEACE)	\$26,630 млрд	США, Японія, ЄС, інші	Масштабна грантова підтримка бюджету

Джерело: складено на основі [10].

and Reform Trust Fund), який забезпечує фінансування пріоритетних напрямів відновлення та розвитку України. Його діяльність охоплює широкий спектр проектів, зокрема у сферах охорони здоров'я (HEAL, THRIVE), енергетики та підготовки до опалювального сезону, транспортної та логістичної інфраструктури (RELINC), житлового фонду (HOPE), аграрного сектору (ARISE), освіти (LEARN), підприємництва (RISE) та державного управління (STRONG, DRIVE). Такий підхід дозволяє спрямовувати фінансові ресурси не лише на подолання поточних кризових наслідків, а й на формування інституційної спроможності, модернізацію ключових секторів та забезпечення стійкого економічного відновлення України [10].

Окремого значення набувають спільні ініціативи IFC з українськими фінансовими установами, спрямовані на розширення доступу бізнесу до фінансування. Зокрема, ПриватБанк та IFC запустили перші спільні програми загальним обсягом \$120 млн, які передбачають використання механізмів розподілу ризиків для кредитування мікро-, малого та середнього бізнесу. У межах цієї співпраці IFC бере на себе до 50% кредитного ризику, що дозволяє суттєво розширити можливості фінансування підприємств в умовах підвищеної економічної невизначеності. Додатково реалізується гарантійна лінія для торговельного фінансування, спрямована на підтримку експортно-імпортних операцій. Такий підхід сприяє відновленню ділової активності, підтримці підприємництва та формуванню стійких економічних зв'язків, що є критично важливим для функціонування економіки в умовах війни [11].

Європейський інвестиційний банк відіграє важливу роль у фінансуванні відновлення та забезпеченні функціонування базової економічної інфраструктури України. У 2025 році обсяг його підтримки сягнув близько 1,5 млрд євро, а загалом з початку повномасштабної війни – понад 4 млрд євро. Фінансування спрямовується через кредити, гарантії та інвестиційні інструменти на підтримку енергетичної безпеки, відновлення муніципальної та транспортної інфраструктури, розвиток систем водо- і теплопостачання, а також забезпечення доступу бізнесу до фінансових ресурсів. Зокрема, значні кошти були спрямовані на стабілізацію енергетичного сектору, модернізацію об'єктів критичної інфраструктури, відновлення житлового фонду та реалізацію проектів у громадах. Паралельно Банк розширює підтримку малого і середнього бізнесу через кредитні та гарантійні програми, а також мобілізує приватний капітал через інвестиційні фонди. Такий комплекс інструментів дозволяє забезпечувати безперервність

надання базових послуг, підтримувати економічну активність та формувати передумови для довгострокового відновлення і інтеграції України до економічного простору ЄС [12].

З огляду на наведені тенденції та особливості співпраці України з міжнародними фінансовими інститутами, доцільним є узагальнення актуальних напрямів та обсягів їх фінансової підтримки в сучасних умовах. Це дозволяє системно оцінити роль ключових міжнародних інституцій у забезпеченні стабільності економічних процесів, визначити основні інструменти впливу та окреслити їх значення для підтримки макрофінансової рівноваги, відновлення економіки та реалізації структурних реформ. Відповідні узагальнені характеристики подано в *табл. 2*.

Важливо зазначити, що фінансова підтримка з боку міжнародних фінансових інститутів відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності державних фінансів та функціонуванні фінансової системи України, особливо в умовах воєнного стану. Така підтримка реалізується через декілька основних механізмів, серед яких пільгове кредитування від міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світового банку, ЄБРР), бюджетна підтримка від міжнародних партнерів, а також технічна допомога та впровадження міжнародних стандартів фінансового регулювання. Залучені ресурси дозволяють фінансувати ключові бюджетні витрати, підтримувати макроекономічну стабільність, а також забезпечувати безперервне функціонування банківської системи. Зокрема, упродовж першого півріччя 2025 року до державного бюджету України було залучено близько 22 млрд дол. зовнішнього фінансування, що свідчить про значну роль міжнародних фінансових інститутів у підтримці економіки країни.

Залучення фінансових ресурсів від міжнародних фінансових інститутів та партнерів, зокрема МВФ, Світового банку та Європейського Союзу, є важливим джерелом підтримки економіки України в умовах кризових викликів. Значна частина цих коштів надається на пільгових умовах із тривалими строками погашення, що дозволяє зменшити короткострокове боргове навантаження на державний бюджет. Водночас активне залучення зовнішнього фінансування безпосередньо впливає на динаміку державного боргу країни, що потребує окремого аналізу (*рис. 2*).

Як свідчать наведені дані, загальний державний борг України має стійку тенденцію до зростання, особливо починаючи з 2022 року, що зумовлено необхідністю фінансування бюджетного дефіциту в умовах повномасштабної війни та значним об-

Міжнародні фінансові інститути (МФІ) та їх роль у фінансовій підтримці економічних процесів в Україні станом на лютий 2026 р.

МФІ	Основні інструменти підтримки	Обсяг підтримки / програми станом на лютий 2026 р.	Ключовий вплив на економічні процеси в Україні
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Extended Fund Facility (EFF), бюджетна підтримка, макрофінансовий моніторинг, структурні маяки	Нова 4-річна програма 8,1 млрд дол.; перший транш – близько 1,5 млрд дол.	Підтримка макрофінансової стабільності, фінансування держбюджету, посилення фіскальної стійкості, курсової стабільності та реформ
Світовий банк / World Bank Group	PEACE in Ukraine, системні проекти, гранти, трастові фонди, підтримка реформ	3 лютого 2022 р. мобілізовано 88,2 млрд дол. фінансової підтримки; у лютому 2026 р. підписано грантову угоду на 690,8 млн дол. у межах PEACE in Ukraine	Підтримка державних видатків, соціальної сфери, безперервності державного управління, відбудови та інституційної спроможності
URTF (Ukraine Relief, Recovery, Reconstruction and Reform Trust Fund)	Мультидонорський трастовий фонд, грантове співфінансування, підтримка проектів відновлення і реформ	Загальний обсяг фонду – 1,85 млрд дол.; у лютому 2026 р. готувався новий грант від Норвегії на 200 млн дол. для PEACE	Концентрація донорських ресурсів на відновленні, реформах, стійкому держуправлінні та прозорому використанні коштів
Міжнародна фінансова корпорація (IFC)	Economic Resilience Action (ERA), пряме фінансування, мобілізація приватного капіталу, інвестиції в приватний сектор	Зобов'язання IFC в Україні станом на лютий 2026 р. – 2,8 млрд дол., із них понад 1 млрд дол. мобілізовано від партнерів і донорів	Підтримка приватного сектора, інвестицій, енергетики, цифрової та виробничої інфраструктури, активізація відновлення через приватний капітал
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Кредити, гранти, інвестиції, технічна допомога, фінансування енергетики та бізнесу	у 2025 р. профінансовано 2,9 млрд євро; з 2022 р. – 9,1 млрд євро; окремо у 2026 р. – грант 85 млн євро на закупівлю газу для Нафтогазу	Підтримка енергетичної безпеки, ліквідності економіки, приватного сектору та критичної інфраструктури
Європейський інвестиційний банк (ЄІБ / EIB Group)	Кредити, гарантії ЄС, фінансування інфраструктури, муніципальних послуг і відновлення	У 2025 р. надано майже 1,5 млрд євро; з 2022 р. профінансовано понад 4 млрд євро	Підтримка критичної інфраструктури, муніципальних сервісів, транспортної й енергетичної стійкості, збереження економічної активності

Джерело: складено на основі [13].

сягом зовнішньої фінансової підтримки. Водночас важливо зазначити, що суттєва частина цього боргу сформована за рахунок пільгових кредитів і грантових ресурсів міжнародних фінансових інститутів, що знижує ризики боргової нестійкості та сприяє збереженню макрофінансової стабільності країни в довгостроковій перспективі.

Активне залучення зовнішніх фінансових ресурсів супроводжується певними ризиками, серед яких ключовим є зростання державного боргу та посилення залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Збільшення боргового навантаження потребує ефективного управління державним боргом, а також впровадження структурних реформ, спрямованих на зміцнення фінансової системи та розвиток внутрішніх джерел фінансування. У цьому контексті важливим напрямом є диверсифікація фінансових ресурсів, розвиток внутрішнього ринку капіталу, залучення приватних інвестицій та підвищення ефективності використання міжнародної фінансової допомоги. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансової стійкості

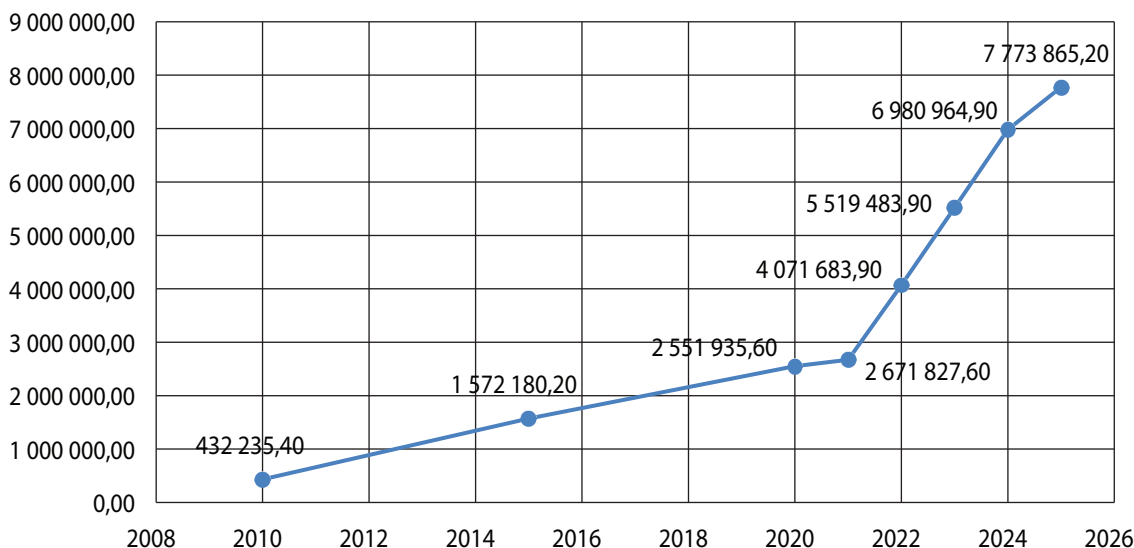

Рис. 2. Загальний державний борг України станом на 31 грудня 2010–2025 рр., млн грн

Джерело: складено на основі [14].

держави, підвищенню ефективності функціонування банківської системи та подальшій інтеграції України у світову фінансову систему [14].

Міжнародні фінансові інститути відіграють системоутворюючу роль у забезпеченні стійкості економічних процесів в Україні, особливо в умовах воєнних та післявоєнних викликів. Їх діяльність не обмежується лише наданням фінансових ресурсів, а охоплює також інституційну підтримку, супровід реформ та інтеграцію України у глобальні економічні процеси. У сучасних умовах саме поєднання фінансової допомоги, експертного супроводу та вимог до структурних змін формує основу для довгострокового економічного відновлення та підвищення конкурентоспроможності країни. Подальше ефективне використання ресурсів міжнародних фінансових інститутів та поглиблення співпраці з ними залишатиметься ключовим чинником забезпечення стабільного економічного розвитку України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що міжнародні фінансові інститути відіграють системоутворюючу роль у забезпеченні фінансової підтримки економічних процесів в Україні в умовах воєнних і макроекономічних викликів. Їх діяльність охоплює широкий спектр інструментів – від бюджетного фінансування та кредитних програм до грантових механізмів, гарантій і мобілізації приватного капіталу. Аналіз показав, що найбільший вплив ці інституції здійснюють на підтримку макрофінансової стабільності, забезпечення функціонування державних фінансів, відновлення інфраструктури та стимулювання ділової актив-

ності. Разом із тим, важливою особливістю сучасної міжнародної підтримки є високий рівень координації між інституціями, що дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів і сформувати комплексний підхід до відновлення економіки.

Водночас встановлено, що активне залучення міжнародного фінансування супроводжується зростанням боргового навантаження та посиленням залежності від зовнішніх джерел ресурсів. Особливої актуальності набуває підвищення ефективності використання залучених коштів, розвиток внутрішнього фінансового ринку та розширення участі приватного сектору у фінансуванні економіки. Подальша результативність співпраці з міжнародними фінансовими інститутами визначатиметься здатністю держави поєднувати зовнішню підтримку з проведенням структурних реформ, модернізацією економіки та формуванням стійкої моделі довгострокового розвитку. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Попель С. Міжнародні фінансові організації та Україна: стратегічні вектори співпраці. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 206–212.
2. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>
3. Світова фінансова система : навч. посіб. / уклад. : О. М. Грубляк, Е. О. Юрій. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича. 2023. 217 с.
4. Гетманенко О. Роль міжнародних фінансових інституцій у формуванні економічної стійкості

- країн у стані війни: кейс України у порівняльному контексті. *Економіка та суспільство*. 2025. № 74.
5. Міжнародні фінансові інституції спільно з Україною обговорили розподіл фінансування на проекти інвестиційної програми Ukraine Investment Framework. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mizhnarodni-finansovi-instytutsii-spilno-z-ukrainoiu-obhovoryly-rozpodil-finansuvannia-na-proekty-investytsiinoi-prohramy-ukraine-investment-framework>
  6. Мруць М. І. Стратегія розвитку співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями. 2025. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c8c317d-5bdf-4b1c-b21b-853f6d458a71/content>
  7. Бережанський І. МВФ затвердив нову програму для України на 8 млрд доларів. *TCH*. 2026. URL: <https://tsn.ua/groshi/mvf-zatverdyl-novu-prohramu-dlia-ukrayiny-na-8-mlrd-dolariv-3030440.html>
  8. Кравець А. В., Кожем'яко А. В. Співпраця України з Європейським банком реконструкції і розвитку. *Юність науки – 2022: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : зб. тез XII Міжнарод. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 15–16 травня 2022 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2022. С. 77–79.
  9. Програма Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР). *ПриватБанк*. URL: <https://privatbank.ua/business/prohrama-yevropeyskogo-banku-rekonstruktsiyi-ta-rozvytku>
  10. Financing Mobilized for Ukraine. *World Bank Group*. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/world-bank-emergency-financing-package-for-ukraine>
  11. Гроші для бізнесу. ПриватБанк та IFC запускають перші спільні програми на \$120 млн. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/groshi-dlya-biznesu-privatbank-ta-ifc-zapuskayut-pershu-spilnu-programu-na-120-mln-08092025-32453>
  12. EIB Group provided a record €1.5 billion for Ukraine in 2025. *European Investment Bank*. URL: <https://www.eib.org/de/press/all/2026-074-eib-group-provided-a-record-eur1-5-billion-for-ukraine-in-2025?lang=uk>
  13. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. Лютий 2026 року. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://lnk.ua/N0A1vgTTt>
  14. Петренко О. П., Шевченко А. А., Запша Г. М., Солмонова В. В., Тичкова С. Р. Інтеграція України у світову фінансову систему: перспективи співпраці з міжнародними фінансовими інститутами. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 22.

REFERENCES

Berezhanskyi I. (2026, March 23). MVF zatverdyl novu prohramu dlia Ukrainy na 8 mlrd dolariv [IMF approved a new program for Ukraine for 8 billion

dollars]. *TSN*. <https://tsn.ua/groshi/mvf-zatverdyl-novu-prohramu-dlia-ukrayiny-na-8-mlrd-dolariv-3030440.html>

European Investment Bank. (2026, March 23). *EIB Group provided a record €1.5 billion for Ukraine in 2025*. <https://www.eib.org/de/press/all/2026-074-eib-group-provided-a-record-eur1-5-billion-for-ukraine-in-2025?lang=uk>

Forbes Ukraine. (2026, March 23). *Hroshi dlia biznesu. PrivatBank ta IFC zapuskayut pershi spilni prohramy na \$120 mln* [Money for business. PrivatBank and IFC launch the first joint programs for \$120 million]. <https://forbes.ua/news/groshi-dlya-biznesu-privatbank-ta-ifc-zapuskayut-pershu-spilnu-programu-na-120-mln-08092025-32453>

Hetmanenko O. (2025). Rol mizhnarodnykh finansovykh instytutsii u formuvanni ekonomichnoi stiikosti krain u stani viiny: keis Ukrainy u porivnialnomu konteksti [The role of international financial institutions in shaping the economic resilience of countries at war: the case of Ukraine in a comparative context]. *Економіка та суспільство*, 74.

Hrubliak O. M. & Yurii E. O. (2023). *Svitova finansova sistema: navch. posib*. [World financial system: tutorial]. Chernivtsi: ChNU im. Yu. Fedkovycha.

Kravets A. V. & Kozhemiako A. V. (2022). Spivpratsia Ukrainy z Yevropeiskym bankom rekonstruktsii i rozvytku [Cooperation of Ukraine with the European bank for reconstruction and development]. *Yunist nauky – 2022: sotsialno-ekonomichni ta humanitarni aspekty rozvytku suspilstva*: zb. tez KhII Mizhnarod. nauk.-prakt. konf. studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh (m. Chernihiv, 15-16 trav. 2022 r.) [Youth of science – 2022: socio-economic and humanitarian aspects of society development: collection of abstracts of the XII International scientific and practical conference of students, graduate students and young scientists (Chernihiv, May 15-16, 2022)] (p. 77–79). Chernihiv: NU «Chernihivska politekhnika».

Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2026, March 3). *Mizhnarodni finansovi instytutsii spilno z Ukrainoiu obhovoryly rozpodil finansuvannia na proieky investytsiinoi prohramy Ukraine Investment Framework* [International financial institutions together with Ukraine discussed the allocation of funding for projects of the Ukraine Investment Framework investment program]. <https://www.kmu.gov.ua/news/mizhnarodni-finansovi-instytutsii-spilno-z-ukrainoiu-obhovoryly-rozpodil-finansuvannia-na-proekty-investytsiinoi-prohramy-ukraine-investment-framework>

Mruts M. I. (2026, March 5). *Stratehiia rozvytku spivrobitnytstva Ukrainy z mizhnarodnyimi finansovymi orhanizatsiyami* [Strategy for the development of Ukraine's cooperation with international financial organizations]. <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0c8c317d-5bdf-4b1c-b21b-853f6d458a71/content>

- Natsionalnyi bank Ukrainy. (2026, March 1). *Spivpratsia z mizhnarodnymy finansovymy orhanizatsiiamy* [Cooperation with international financial organizations]. <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>
- Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. (2026, March 23). *Dopomoha mizhnarodnykh finansovykh instytutiv Ukraini. Liutyi 2026 roku* [Assistance of international financial institutions to Ukraine. February 2026]. <https://lnk.ua/N0AlvgTTt>
- Petrenko O. P., Shevchenko A. A., Zapsha H. M., Solomonova V. V. & Tychkova S. R. (2025). *Intehratsiia Ukrainy u svitovu finansovu systemu: perspektyvy spivpratsi z mizhnarodnymy finansovymy instytutamy* [Integration of Ukraine into the world financial system: prospects of cooperation with international financial institutions]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, 22.

- Popel S. (2025). *Mizhnarodni finansovi orhanizatsii ta Ukraina: stratehichni vektory spivpratsi* [International financial organizations and Ukraine: strategic vectors of cooperation]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 2 (53), 206–212.
- PryvatBank. (2026, March 23). *Prohrama Yevropeiskoho banku rekonstruksii ta rozvytku (YeBRR)* [Program of the European bank for reconstruction and development (EBRD)]. <https://privatbank.ua/business/prohrama-yevropeyskogo-banku-rekonstruksiiyi-ta-rozvytku>
- World Bank Group. (2026, March 23). *Financing Mobilized for Ukraine*. <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/brief/world-bank-emergency-financing-package-for-ukraine>
- Стаття надійшла до редакції / Received: 02.04.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 15.04.2026
Оприлюднено / Published: 13.06.2026

УДК 336.76:330.43
JEL: G01; G15; C58; E44
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-4-382-394>

ТУРБУЛЕНТНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ШОКІВ: ДИНАМІКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ

©2026 КОЛОДІЗЕВ О. М., ПАСЬ Я. І., БЕРЕГОВИЙ В. О.

УДК 336.76:330.43
JEL: G01; G15; C58; E44

Колодізев О. М., Пась Я. І., Береговий В. О. Турбулентність фінансових ринків в умовах геополітичних шоків: динаміка та критерії оцінки

Метою статті є розвиток теоретико-методичних підходів до оцінювання турбулентності фінансових ринків та обґрунтування критеріїв її вимірювання на основі емпіричного аналізу їх динаміки. У статті досліджено особливості функціонування та динаміки розвитку фінансових ринків в умовах глобальної нестабільності, посилення геополітичних ризиків і воєнного стану. Узагальнено та систематизовано теоретичні підходи до трактування сутності турбулентності на ринках капіталу, що дозволило уточнити її зміст як комплексного явища, пов'язаного з різкими змінами волатильності, ліквідності, ризиків та кореляційних взаємозв'язків між фінансовими інструментами. Запропоновано систему критеріїв оцінки турбулентності фінансових ринків, яка охоплює показники волатильності, ліквідності, середів дохідності, а також індикатори геополітичної напруженості. Обґрунтовано доцільність інтеграції різномірних індикаторів у межах єдиного аналітичного підходу, що дозволяє підвищити точність оцінювання стану фінансових ринків. Визначено ключові методологічні обмеження наявних підходів до вимірювання турбулентності та окреслено напрями їх подолання. Проведено емпіричний аналіз динаміки фінансових ринків із використанням сучасного економетричного інструментарію, що дало змогу виявити ключові детермінанти турбулентності та оцінити силу їх впливу. У межах дослідження розроблено інтегральний індекс турбулентності фінансових ринків, який базується на багатовимірному підході до агрегування показників волатильності, ліквідності, ризику, кореляційних залежностей та геополітичних факторів. Для забезпечення статистичної порівнянності змінних застосовано процедуру стандартизації (Z-перетворення), що дозволило нівелювати вплив різних масштабів вимірювання та підвищити коректність інтеграції показників. Запропонований індекс виступає ефективним інструментом ідентифікації фаз турбулентності та стабільності фінансових ринків, а також забезпечує можливість формалізованої оцінки рівня фінансової нестабільності. Обґрунтовано визначальний вплив воєнного чинника та геополітичних шоків на зміну поведінки учасників фінансових ринків. На основі отриманих результатів розроблено практичні рекомендації, спрямовані на підвищення стійкості фінансових систем та адаптацію до умов зростаючої невизначеності.

Ключові слова: фінансові ринки; ринки капіталу; турбулентність; волатильність; геополітичний ризик; воєнний стан; фінансова стабільність.
Рис.: 2. **Табл.:** 5. **Формул.:** 5. **Бібл.:** 22.

Колодізев Олег Миколайович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної торгівлі, митної справи та фінансових технологій, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: kolodizev107@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6715-2901>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/C-6094-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56509607200>